

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένα κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα των διανθρώπινων σχέσεων και της ατομικής εξέλιξης είναι η υποκειμενοποίηση και η υποκειμενικότητα που προκύπτει από τις κάθε είδους διαμεσολαβήσεις, επιδράσεις και αλληλεπιδράσεις σε κάθε πολιτισμικά ομοιογενές κοινωνικό και εκπαιδευτικό σύνολο, το οποίο η επιστήμη μόνο θεωρητικά και ερευνητικά περιθωριακά αντιμετώπισε, όπως προκύπτει από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας.

Οι σημερινές κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες επιτρέπουν τις μετακινήσεις πληθυσμών μεταξύ κρατών¹, φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζει η κοινωνική πολυπλοκότητα ως αποτέλεσμα των αλληλεπιδράσεων πολιτισμικά διαφορετικών ατόμων ή ομάδων. Μία πτυχή ανάλυσης του φαινομένου της μετανάστευσης, μεταξύ άλλων, είναι η αναζήτηση των αιτιών και των συνθηκών που τη δημιουργούν. Μια άλλη πτυχή της, αναδεικνύει τις συνέπειες των μετακινήσεων στις κοινωνίες υποδοχής και τις πολιτικές που ακολουθούνται από αυτές αλλά και τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αναδύονται από τη συνύπαρξη γηγενών και ατόμων από πολιτισμικά διαφορετικές προς αυτούς ομάδες², χώρος στον οποίο επικεντρώνεται και το παρόν βιβλίο.

Πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες μπορεί να υπάρχουν εντός και εκτός των συνόρων μιας χώρας, τις οποίες έχει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της η διαπολιτισμική εκπαίδευση. Οι εντός των συνόρων ομάδες μπορεί να διαφοροποιούνται σε κάποιες συνήθειες σε σχέση με τις επικρατούσες νόρμες. Τις εκτός των συνόρων ομάδες αποτελούν οι παλινοστούντες ομογενείς, οι οικονομικοί πρόσφυγες και οι μετανάστες από άλλες χώρες³.

Με την εξέλιξη του μεταναστευτικού φαινομένου οι πολιτισμικά ομοιογενείς κοινωνίες μετατρέπονται σε κοινωνίες υποδοχής ατόμων ή ομάδων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Αυτό έχει ως συνέπεια τη «διαταραχή» της ομοιογένειας του κοινωνικού συνόλου σε πολιτισμικό επίπεδο και την εμφάνιση νέων διαμεσολαβητικών διαδικασιών, που οδηγούν στη διαμόρφωση νέων υποκειμενοποιήσεων και υποκειμενικότητων. Το φαινόμενο αυτό οδηγεί στη δημιουργία ενός νέου κοινωνικού συνόλου εμπλουτισμένου με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τα αποτελέσματα του οποίου ποικίλλουν ανάλογα με τον τρόπο αντιμετώπισής του τόσο κυρίως εκ μέρους της χώρας υποδοχής όσο και εκ μέρους των μετακινούμενων πληθυσμών.

Μετά από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση απευθύνεται συγχρόνως και στα μέλη της πλειονότητας και στα μέλη της μειοψηφίας. Είναι δηλαδή μια διαδικασία που αφορά το άτομο και την ομάδα και δεν αποσκοπεί στην εκπαίδευση των «άλλων» αλλά προϋποθέτει και στοχεύει στην ταυτόχρονη εκπαίδευση γηγενών παιδιών και παιδιών πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων⁴.

Ως εκ τούτου, δημιουργήθηκε η ανάγκη ανάπτυξης επιστημονικών κλάδων και γνωστικών αντικειμένων για την περιγραφή και την έρευνα του φαινομένου αυτού και εξεύρεσης πολιτικών για την αντιμετώπισή του.

---

¹ Γεωργογιάννης, Π. (2009). *Διαπολιτισμικότητα και Εκπαιδευτική Πράξη*. Βηματισμοί για μια αλλαγή στην Εκπαίδευση, Τόμος 8ος. Πάτρα, σ. 23.

² Low, B. S. (2006). *Whither Thou Goest: An Evolutionary Perspective on Migration*. Στο Mahalingam, R (Ed). *Cultural Psychology of Immigrants*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, pp. 15-32.

³ Γεωργογιάννης, Π. (2009). Πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και άσκηση γλωσσικής πολιτικής. Στο Μπάρος, Β. (Επιμ.). *Διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στην εκπαίδευση*. Αλεξανδρούπολη, υπό έκδοση.

⁴ Δαμανάκης, Μ. (2002). «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση και η μεταναστευτική πολιτική στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων μου». Συνέντευξη στη Σαββατού Τσολακίδου. *Η λέσχη των εκπαιδευτικών*, 28, σ. 3-7.

Σε αυτό το σημείο τίθεται ο προβληματισμός ως προς το ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος της επιστημονικής έρευνας για την ανάδειξη του μορφωτικού και πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών με μεταναστευτική εμπειρία.

Παρά την πληθώρα των ερευνών που έχουν γίνει σχετικά με το φαινόμενο της μετανάστευσης και της ένταξης των μετακινούμενων πληθυσμών στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής, απουσιάζουν οι σε βάθος έρευνες που αφορούν τις νέες διαμεσολαβητικές διαδικασίες, τις υποκειμενοποιήσεις και τις υποκειμενικότητες που διαμορφώνονται στα νέα κοινωνικά πλαίσια, γεγονός που θεωρούμε ότι αποτελεί ένα κενό στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία.

Ειδικότερα, όσον αφορά στη διαπολιτισμική έρευνα στον ελληνικό χώρο, παρατηρείται έλλειψη της διερεύνησης για ανάδειξη των προσωπικών βιογραφικών και των κοινωνικά διαμεσολαβημένων υποκειμενικοτήτων των παιδιών με μεταναστευτική εμπειρία, καθώς και η διερεύνηση του πώς τα ίδια νοηματοδοτούν την εθνική τους ταυτότητα και την ίδια την προσωπικότητά τους⁵.

Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η έρευνα της κ. Δέσπως Κυπριανού, που έχει ως στόχο τη μελέτη και την ανάδειξη όψεων των ιδιαίτερων και συνεχώς αναδιαμορφούμενων υποκειμενικοτήτων των παιδιών με μεταναστευτική εμπειρία μέσω των διαμεσολαβήσεων και των υποκειμενοποιήσεων στις οποίες εκτίθενται και συμμετέχουν στο κοινωνικό πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο και διαβιούν. Στην έρευνα επιχειρείται, μέσω της συγκριτικής μελέτης γηγενών ατόμων και ατόμων πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων, η αναζήτηση των διαμεσολαβήσεων ως προς το σχηματισμό των υποκειμενικοτήτων. Γιατί, όπως και η ίδια η κ. Κυπριανού αναφέρει στον πρόλογό της «στόχος αυτής της έρευνας είναι να θέσει το ερώτημα της υποκειμενικότητας στο επίκεντρό της. Γιατί, για να μελετηθεί η υποκειμενικότητα στην ουσία της, χρειάζεται να ληφθούν υπόψιν οι διαμεσολαβήσεις που προηγούνται της διαμόρφωσής της, καθώς και η μελέτη των υποκειμενικών νοηματοδοτήσεων των ατόμων γι' αυτή».

Παντελής Γεωργογιάννης
Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών

---

⁵. Γκόβαρης, Χ., (2000), Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αλλοδαποί μαθητές: Παρατηρήσεις για τη δημιουργία μιας σχέσης αντιστοιχίας μεταξύ εκπαιδευτικών στόχων και υποκειμενικών αναγκών μάθησης, στο Σκούρτου, Ε. (Επιμ.), *Τετράδια εργασίας Νάξου. Διγλωσσία*, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σσ. 17-34. Διαθέσιμο στο: www.rhodes.aegean.gr/tetradianaxou (προσπελάστηκε στις 17/8/2008).